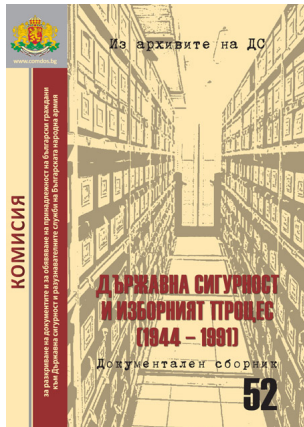

Когато Държавна сигурност правеше изборите

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Февруари 2020 18:37

Тази неделя в [библиотеката](#) на desebg.com представям документалния сборник „Държавна сигурност и изборният процес 1944-1991“.

Изданието е на Комисията по досиетата и е от нейната изследователска програма за 2018 г. Излиза под №52 на документалната поредица на Комисията „Из архивите на ДС“, започнала през 2009 г.

Сборникът беше представен пред студенти официално през 2019 г. и съдържанието му хвърля светлина върху ролята и дейността на репресивният апарат на БКП върху изборния процес след Деветосептемврийския проврат през 1944 г. до първите свободни избори през 1990 г. след краха на комунистическия режим.

Фототипното издание се състои от четири раздела, в които са включени архивни документи за:

- Провеждането на изборите на 26-то Народно събрание (1945);
- Провеждане на изборите на 6-то Велико Народно събрание (1946);
- Изборният процес в НРБ (1949-1988);
- Изборите за 7-мо Велико Народно събрание (1990).

Архивните документи разкриват задачите, възложени на Държавна сигурност по време на предизборните кампании още при първите избори след 1944 г.

Когато Държавна сигурност правеше изборите

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Февруари 2020 18:37

На репресивния апарат на БКП е възложено да събира сведения за настроенята в обществото, да следи опозиционните кандидати и да се предприемат мерки, там, където опозицията е силна, да бъдат провалени нейните кандидати.

Интерес представлява ситуацията през 1945 г. с искането на опозицията за отлагането на изборите.

Архивните документи разкриват, че инспектори от ДС организират околийски конференции, на които присъстват прокурори от съответните областни съдилища. На тях се изнасят доклади във връзка с отлагането на изборите и легализирането на някои политически партии, както и задачите на административните и милиционерски органи при новата ситуация.

Установени са и конкретни нарушения при изборите:

- На околийските управления е наредено да запазят резерв, в размер на 30% от избирателните карти, които да бъдат разпределени допълнително. Всеки околийски управител е бил длъжен да предаде на околийския съдия по 100 броя празни избирателни карти;
- Липсата на действителни адреси, посочени в избирателните списъци стават причина 43 000 избирателни карти да останат нераздадени.

„Допуснатите нередовности в избирателните списъци доведоха до там, че цели страници почервеняха от направените с червено мастило заличавания на неправилно вписаните лица като избиратели”, се посочва в един от отчетите на ДС.

С цел да се подпомогнат ОФ комитетите при подбора на кандидатите за народни представители за Велико Народно събрание, репресивният апарат е натоварен със задачата да събере точни данни и документи за всички промъкнали се в листите враждебни на Отечествения фронт елементи, за да могат те да бъдат отменени от Националния комитет на ОФ.

Когато Държавна сигурност правеше изборите

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Февруари 2020 18:37

Тези данни и документи Държавна сигурност предава на областните съдилища, за да бъдат отхвърлени и от съда.

Предвидено е да се осигури по един секретен сътрудник, който да присъства на всички предизборни събрания – опозиционни или отечественофронтовски, които да донасят писмено за хода на събранието, повдигнатите въпроси и становището на ораторите, с цел да се вземат съответните мерки.

По време на изборната кампания активно се прилага приетият от правителството на Кимон Георгиев Наредба-закон за защита на народната власт. На практика той легализира масовия политически терор, започнал след 9.09.1944 г. Сред изброените престъпления са създаване на опозиционни организации и разпространяване на невярна информация.

Прилага се комбинирано с Наредбата закон за съдене от Народния съд. По тази Наредба-закон е арестуван социалдемократът Кръстю Пастухов, който е обвинен за публикацията „Не ме изкушавайте лицемери“, публикувана във вестник „Свободен народ“, с която критикува реч на лидера на БКП Георги Димитров.

За това е осъден на 5 години затвор и присъдата му попречва да участва на изборите срещу комунистическия ръководител Георги Димитров.

Предвидено е в деня на изборите към участъците да се прикрепят разузнавачи и чиновници, които да са на разположение на груповия началник на Държавна сигурност, прикрепен в този ден към избирателните бюра.

Държавна сигурност придобива данни за прояви на опозицията преди вота – брой на опозиционните събрания, брой на присъстващите и имената на ораторите. Взети са мерки по време на събранията опозиционните оратори да бъдат разобличени и мероприятията да завършват с реч на оратор от Отечествения фронт.

От съобщенията на началниците на служба „Държавна сигурност“, свързани с

Когато Държавна сигурност правеше изборите

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Февруари 2020 18:37

произшествията по време на предизборната борба, става ясно, че на някои места в страната са възникнали инциденти, породени от политическите спорове между привърженици на опозицията и комунисти, при които е имало ранени и убити, както и нанесени побои над задържани в милицията хора.

В деня на изборите, всички разузнавачи от тайния щат на Криминална, Административна и Стопанска милиция са предадени към Държавна сигурност. Задържаните лица, във връзка с произведения, възникнали в резултат на спречквания между агитаторите на ОФ партиите и опозицията са предадени на Държавна сигурност за следствие.

В изборите за Велико Народно събрание на 27 октомври 1946 г. партиите, членуващи в ОФ излизат с обща листа, но с различни бюлетини. Под силен натиск от страна на правителството избирателната активност достига 92 %. Българската работническа партия /к/ получава 53, 14 % от гласовете.

В този раздел на сборника са поместени и таблици за резултатите от изборите за Велико Народно събрание за градовете в страната, в зависимост от величината на процента на подадените гласове за БРП (к), за ОФ партиите и за общините, населени с малцинствени групи.

От поместените в тях данни се вижда, че в 26 от общо 103 града в България, комунистите получават под 50% от гласовете – Велико Търново, Кърджали, Разград, Добрич, Търговище, Габрово, Карлово и т. н. Най-голям процент опозицията получава във Варненска, Русенска и Плевенска област.

В третия раздел са включени документи за периода на тоталитарната диктатура на БКП.

Още в изборната кампания за Народни съвети и съдебни заседатели през май 1949 г. е осъществено пълно взаимодействие между дейността на органите на МВР и на Държавна сигурност с органите на БКП. В резултат на това не се допуска организирана или друга по-чувствителна вражеска проява. Получени са само сведения за отделни опити опозиционно настроени „елементи“ да водят агитация или да пускат позиви с

Когато Държавна сигурност правеше изборите

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Февруари 2020 18:37

„противонародно съдържание“.

Срещу „вражеските елементи“ се вземат бързи административни мерки като най-активните от тях, след съгласуване с пълномощниците на ЦК се изпращат веднага в лагери, без да се чака оформянето на заповедите от МВР. Активно се следят лидерите на БЗНС.

През 1949 г. са отчетените бляскави изборни резултати за БКП, въпреки констатираните нарушения: в избирателните списъци на много места са вписани имена на несъществуващи лица, не са отменени имената на вече гласували хора и т. н.

През следващите десетилетия ДС следи за вражески изказвания и настроения сред хората по време на избори, които се печелят от БКП с 99,99%.

Информацията, поместена в четвъртия раздел на сборника до голяма степен определя насоките, в които трябва да се търсят отговорите, на все още неизяснени въпроси, свързани с българския преход от тоталитаризъм към демокрация, е посочено в сборника

Основните документи в този раздел са оперативни информации за политическата обстановка в страната, проявите на опозиционните сили и подготовката на партийните организации за изборите, седмични оперативни информации за съотношението на политическите сили, извадки от телефонни обаждания във Висшия партиен съвет и т.н.

В хартиеното издание на сборника са включени в 142 документа, а в разширения му електронен вариант 221 документа. Както и предишните документални сборници и този се разпространяват безплатно от Комисията или [електронният вариант може да бъде изтеглен от сайта](#) на държавната институция.

„Държавна сигурност и изборният процес 1944-1991“, издание на [Комисията по досиетата](#)

Когато Държавна сигурност правеше изборите

Написано от Христо Христов
Неделя, 16 Февруари 2020 18:37

2018 г.